

представника ЗМІ. Зокрема, ст. 15 Закону України «Про державну підтримку засобів масової інформації та соціальний захист журналістів» передбачає зобов'язання для ЗМІ забезпечувати відряджених журналістів та інших працівників належними документами, знаковими, сигнальними та іншими засобами позначення особи представника преси. Такий обов'язок індивідуалізується в положеннях ст. 21 Закону України «Про інформаційні агентства», де належність до інформаційного агентства підтверджується службовим посвідченням агентства чи іншим документом, виданим йому. Подібні положення встановлені в Законі України «Про друковані засоби масової інформації (пресу) в Україні», що також має важливе практичне значення.

Суб'єктивна сторона вказаних правопорушень являється однією із ключових елементів відповідних складів, оскільки виходячи саме із даного елемента, той чи інший злочин пов'язують як злочин вчинений супроти журналістів, що зумовлює акцентування особливої уваги при доказуванні саме наявності вище зазначеної мети, мотиву та їхнього зв'язку із об'єктивною стороною зазначених злочинів, що зумовлює необхідність доказування зазначеного, як елемента предмету доказування у кримінальних правопорушеннях вчинених супроти журналістів.

Таким чином, до особливих обставин, що підлягають доказуванню при розслідуванні кримінальних правопорушень, вчинених стосовно журналістів, необхідно віднести мотив – як незадоволення з певних причин роботою журналістів та метою, яку намагається досягнути винна особа, а саме не допустити вихід певного матеріалу чи завадити журналістському розслідуванню. При цьому ключовим фактом, що потребує доказування по відповідній категорії кримінальних проваджень є вже зазначений взаємозв'язок між: а) мотивом, метою та суспільно-небезпечним діянням; б) мотивом, метою та суспільно-небезпечними наслідками.

Вагомою обставиною, яка потребує уваги при доказуванні злочину передбаченого ст. 345-1 КК України у випадку наявності потерпілих, окрім журналіста, а саме його близьких родичів чи членів сім'ї є доказування зв'язку між уже визначеною метою та мотивом та злочинних діянь винного. В даному випадку близькі родичі чи члени сім'ї журналіста, виступають засобом тиску на останнього через безпосереднє посягання на їх права та свободи. Розглядаючи решту обставин, які підлягають доказуванню, виходячи із конкретного складу злочину, встановлюється та досліджуються аналогічно їхнім складам, які не підлягають до категорії злочинів вчинених проти журналістів.

З аналізу судової практики витікає висновок, що навіть у випадку вчинення злочинних чи незаконних дій супроти журналіста, ключовий момент у випадку доказування наявності вчинення злочину, передбаченого ст. 171 КК України та інших злочинів супроти журналістів є наявність уже вказаного мотиву та мети, в інакшому випадку діяння особи повинні кваліфікуватися як злочин у разі наявності у їхніх діях інших ознак злочину, передбаченого Особливою частиною КК України.

Одержано 12.10.2018

УДК 343.983.25

Олексій Андрійович КОЖЕВНИКОВ,

головний судовий експерт фототехнічних та портретних видів досліджень
відділу досліджень у сфері інформаційних технологій

Харківського науково-дослідного експертно-криміналістичного центру МВС України

ДОСЛІДЖЕННЯ ЦИФРОВИХ ФОТОЗОБРАЖЕНЬ З МЕТОЮ ВИЯВЛЕННЯ ОЗНАК МОНТАЖУ

Розвиток і широке поширення комп'ютерних засобів обробки і монтажу цифрових фотозображень, доступність детальної інформації про виконання таких дій на сьогоднішній день привели до ситуації, коли створення підробленої фотографії може виявитися простим

завданням навіть для непрофесіонала. Саме тому вдосконалення методики експертної оцінки достовірності цифрових фотозображень є надзвичайно важливим науково-технічним завданням.

Дана стаття складена на основі сучасного стану теорії і практики виконання фототехнічних експертиз експертами Харківського НДЕКЦ МВС України, знань, навичок, умінь і практичного досвіду з відповідних областей науки і техніки: криміналістики, методів цифрової обробки сигналів, електроніки, комп'ютерної техніки.

Фотомонтаж - поєднання за допомогою технічних засобів окремих частин зображень в одне ціле на одному носію з порушенням неперервності та послідовності відображення навколишнього середовища в часі та просторі [1].

Завдяки створенню та широкому розповсюдженню програмних засобів редагування зображень, що не потребують спеціальної підготовки, було створено підґрунтя для їх використання для редакторських змін в окремих деталях зображення, що призводить до невідповідності зображення об'єктивній реальності простору чи об'єкту, в порівнянні з тим, як це зазвичай відбувається при первинній фіксації фотозображення фотоапаратом. Використання таких фотознімків, в яких викривлена чи спотворена об'єктивна інформація про зафіксовану подію чи об'єкт, в суспільному житті і, зокрема, в судочинстві може привести до негативних наслідків. В зв'язку з цим виникає необхідність встановити достовірність зафіксованої інформації. Одним із практичних шляхів вирішення цієї задачі є застосування спеціальних знань як для встановлення самого факту внесення змін, так і способу внесення таких змін.

При дослідженні цифрових зображень фототехнічна експертиза використовує такі основні методи [1]:

1. Візуальний аналіз (спостереження). В багатьох випадках підроблене або неправильно класифіковане зображення може бути ідентифіковане шляхом безпосереднього візуального аналізу, для використання якого не потрібно залучати спеціальні програмні та інші методи дослідження. Даний підхід використовує візуальні спостереження для отримання інформації безпосередньо з фотографічного образу, зафіксованому у зображенні. Так, певні елементи всередині зображення можуть бути використані, щоб визначити, в якому місті, при яких обставинах, в який час доби тощо було створене досліджуване фотозображення. Основними ознаками, що оперує в даному випадку дослідник (експерт) є: наявність та властивості відблисків та тіней від предметів (розподіл тіней і світлових відблисків), кольорові відтінки згладжування (однорідність фону, плавність переходу між сусідніми фрагментами), масштаб (пропорційність частин зображення), відсутність опори, невідповідності предметів у зображенні. Загальні елементи в зображенні можуть бути регіональними, наприклад, мова на якій написані назви вулиць на будівлях, електричні розетки, що відрізняються на різних континентах. тиражування, перспективну відповідність та однаковий ракурс всіх деталей зображення [2].

2. Основні методи покращення зображення. Застосування основних (базових) методів покращення зображення, таких як підвищення різкості та контрасту, розмиття, масштабування, перефарбування тощо. Більшість комп'ютерних програм для редагування фотографій містять базову функціональність з покращення зображення. Вони можуть бути використані для уточнення фотозображень (або місця зйомки). Загальні функції покращення включають в себе: яскравість і контрастність, регулювання кольору, інверсія, підвищення різкості та розмиття, нормалізація і гістограми, масштаб.

3. Аналіз формату зображення (метадані). У разі застосування процедур з перетворення формату зображення та використання формату JPEG та інших форматів, в яких використовуються алгоритми стиснення, що передбачають втрату певної частини інформації, такі зміни зображення можуть бути виявлені. Графічні файли із зображеннями містять метадані, які можна прочитати, щоб визначити властивості зображення чи отримати певну інформацію з них. Наприклад, цифрова фотографія може містити метадані, які дозволяють визначити модель камери, за допомогою якої була отримана дана фотографія, час, дату та інше. Отримати метадані з файлу зображення можливо за допомогою різного роду графічних редакторів, які йдуть в комплекті з цифровими фотоапаратами та сканерами, спеціалізованими програмами для вилучення метаданих.

4. Розширений аналіз зображень. В даному випадку можуть варіюватися різні підходи: від аналізу помилок рівнів «error level analysis», аналізу головних компонент (principal component analysis – PCA) до аналізу за допомогою вейвлет-перетворень (wavelet transformations). Аналіз формату зображення може підтвердити невідповідність метаданих і виявити програму або технічний пристрій, які використовувалися останніми в формування цифрового зображення, разом з тим, даний аналіз не оцінює саме зображення та методи, що застосовувались для маніпуляцій з ним. Такі методи, як, наприклад, метод аналізу помилок рівнів дозволяють ідентифікувати конкретні маніпуляції у досліджуваних зображеннях. Сутність методу «error level analysis» полягає в наступному – алгоритм стискання зображення JPEG використовує систему стиснення з втратами інформації (якості). Кожне перекодування (збереження) зображення додає більше зазначених втрат в якість зображення. Зокрема, алгоритм JPEG діє на блок 8x8 піксельної сітки. Кожен 8x8 блок пікселів стискається незалежно. Якщо зображення при стисканні залишається повністю без змін, то все 8x8 блоків повинні мати аналогічні потенціали про помилки. Якщо зображення не змінювалось і повторно збережене, то кожен блок повинен зазнавати втрат (помилки) з приблизно однією швидкістю. Метод ELA дозволяє зберегти зображення на певному рівні якості JPEG. Таке збережене похідне зображення буде мати певну кількість помилок по всьому зображенню. Отримане за допомогою ELA зображення порівнюється з вихідним зображенням, що оброблялось. Якщо зображення буде змінено, то кожен 8x8 блок, який був доданий або переміщений під час модифікації (монтажу) зображення, буде мати більш високий рівень помилок, ніж решта частини зображення. Модифіковані області будуть відображені з більш високим потенційним рівнем помилок, і цей ефект можливо досліджувати візуально [3]. За відсутності спеціального програмного забезпечення можливо досліджувати цифрові фотозображення методом «ELA» за допомогою веб застосунку «Forensicaly beta» [4].

На сьогоднішній час не існує єдиної рекомендованої експертної методики, що дозволяє достовірно встановлювати факт монтажу по цифровим фотозображенням при відсутності оригіналу зображення. Нові інформаційно-технологічні умови виробництва експертиз диктують необхідність освоєння експертами нового пошуково-пізнавального інструментарію для вирішення ідентифікаційних і діагностичних завдань, розробки науково-методичного забезпечення у вигляді методичних посібників.

Список бібліографічних посилань: 1. Тимко Є. В. Розробка методики досліджень цифрових зображень та засобів їх виготовлення. Київ, 2013. 15 с. 2. Фетняев И. Ю. Признаки монтажа и другие изменения в цифровых фонограммах и фотографиях. Минск : Гос. экспертно-криминалистический центр МВД Республики Беларусь. 158 с. 3. Tutorial: Error Level Analysis. URL: <https://fotoforensics.com/tutorial-ela.php> (дата звернення: 14.10.2018). 4. Forensically : сайт. URL: <https://29a.ch/photo-forensics> (дата звернення: 14.10.2018).

Одержано 17.10.2018

УДК 343.98

Наталья Николаевна КОСМИНА,

кандидат юридических наук, старший научный сотрудник,
заведующая отделом Харьковского научно-исследовательского
экспертно-криминалистического центра МВД Украины

ВЗАИМОДЕЙСТВИЕ СЛЕДОВАТЕЛЯ С ЭКСПЕРТАМИ ПРИ ДОКУМЕНТИРОВАНИИ КОРРУПЦИОННЫХ ПРЕСТУПЛЕНИЙ

Актуальность проблемы, освещенной в работе, не нуждается в специальном обосновании. Коррупция и взяточничество приблизилось к той черте, за которой вероятна утрата обществом контроля над направлением социально-экономических и политических